

da bi si svoje stanje zboljšalo. Iz katedralnih šol postajajo vseučelišča. Ljudsko šolo oskerbljujejo baccalaurei in licentiati, ktere pošilja rektor magnificus. Ljudstvo je izobraženo, kajti surovo ljudstvo ne stavi takih spominkov, kakorsne je stavil srednji vek. — Ščasoma se veliko na zelo obrača. Evropa zdivjuje v domačih bojih.

III. Keršanska ljudska šola v novejših časih. Nastopi cerkveno razkolništvo, samostani in ž njimi mesta za ljudsko izobraženje se zatirajo. Postanejo hude vojske zavoljo vere; cerkev se obnovi v tridentinskem zboru, začne z novo skerbjo skerbeti za ljudsko podučenje; protestantje začnejo iz vgrabljenega cerkvenega premoženja ljudske šole staviti; pri teh in unih razširjuje ljudska šola vero (konfession). Žalostna 30 letna vojska nastane, Nemčija zgubi polovico svojih prebivavcev, druga polovica pa toliko, da ni popolnoma surova postala. Možje zbrani v Minstru, da bi mir sklenili, izrekli so važne besede: „Šola naj ostane pri cerkvi“. Šolski bratje se začnejo l. 1680. Po šolah vlada pedantizem, ker manjkalo je sposobnih učiteljev. Amos Komenius nasvetuje že v 17. stoletji podučevanje bolj naravno; v 18. stoletji pa sploh vse želi šole zboljševati. V srednjem veku je bilo podučevanje v veri na prvem mestu, sedaj se pa je naj bolje skerbelo za podučevanje v materielno koristnih rečeh. Obveljá misel, da se morajo razun učenih šol napraviti tudi šole za narod, v katerih se bode podučevalo v rečnosti. Pervi začetek naših glavnih in realnih šol na Nemškem v Franke-tovi sirotišnici, pozneje to nadaljuje Kristof Semler v Hale, Häh v Berolinu. Njegovo metodo posname opat Felbiger, in kar je dobrega, vpelje v katoliške šole. — Neverni Ruso spiše tudi svoj navod za odgojevanje; Basedav napravi svoj Filantropinum v Desavi po njegovem sistemu; Pestaloci povzdiguje pozneje svojo metodo (kazavni poduk).

(Konec prih.)

Praktična slovensko-nemška gramatika.

(Dalje.)

Tretji predelek.

Zloženi stavki.

Preden se tukaj spuščam v daljno pretresovanje, opomniti moram, da se slov.-nemška „Gramatika“ drugačnega reda derži, kakor nemško-slovenska „Gramatika“, ker tam pridejo

naj poprej pod XXVIII. vezniki in ozirni zaimki na versto in pod XXIX. prinese nauk od prostih in zloženih stavkov, tukaj pa (v nemško-slovenski „Gramatiki“) in menda po vseh drugih slovnicaх pridejo pa naj poprej zloženi stavki in vezniki, ki se rabijo v priredjih (Satzverbindungen) in potem v podredjih (Satzgefüge), in ozirni zaimki se vmes vpletajo. Tedaj pod XXVIII. slov.-nemške „Gramatike“ naj bi se obravnavali stavki sploh in potem samostavniki in vezniki, ki se rabijo pri samostavnikih, pod XXIX. naj bi se obravnavali odvisni stavki, vezniki njih z glavni stavki in ozirni zaimki. To bi bilo menda bolj pravilno, in težav pri učenju bi ne bilo zavoljo tega večih.

Dokler se pa slov.-nemšk. „Gramatika“ svojega reda derži, spremljajmo jo tudi mi, kajti na tem ne stoji toliko, ali se to ali uno prej povč, samo da se dobro umeje.

XXVIII.

Vezniki in ozirni zaimki.

Vaje nemško-slovenske.

Der Mensch denkt. Gott lenkt.

Hier kommen zwei Sätze vor; am Ende jeden Satzes steht ein Punkt. Diese zwei Sätze gehören dem Inhalte nach zusammen . . . denn der Mensch denkt sich das Seinige; es geschieht in der Welt jedoch alles nur so, wie es Gott will. Diese zwei Sätze kann ich daher zusammen setzen. Ich verbinde sie mit einander durch das Wörtchen und. Der Mensch denkt, und Gott lenkt. Mit dem Beistriche scheide ich diese beiden Sätze von einander.

Stavki pod čerko *a* so priredniki ali glavni stavki, in se rabijo taki vezniki, ki so jim primerni.

Ich freue mich. Der Frühling naht. Ich freue mich, wenn der Frühling naht. Ich wiederhole meine Bitte. Ich grüsse dich herzlich. (Indem . .)

Stavki pod čerko *b* so podredno zloženi stavki, tem so tudi vezniki primerni.

Der Schüler wird belobt. Der Schüler, welcher fleissig ist, wird belobt. Die Frau reiset heute ab. Die Frau hat uns gestern besucht. — Die Frau, welche uns gestern besucht hat, reiset heute ab.

Ravno tako se ravna z drugimi stavki.

Wer fromm lebt, der hat lange gelebt. — Derjenige, welcher (zusammengezogen.) Wer fromm lebt, der (dieser) hat lange gelebt. Kdor = Tisti, kdor pravično živi, dolgo živi.

Ravno tako z drugimi stavki te verste.

Pod čerko *a* so pridevni stavki zvezani z glavnim stavkom po ozirnem zaimku *kteri* (ki).

Pod čerko *b* so osebkovi stavki, kateri so vezani z glavnim stavkom po besedah *kdor*, *kar*; v glavnem stavku pa stoji kazavno zaime *ta*, *to*, *tisti*, *uni*, *uno* ali kak drugi kazavnik.

(Dalje prih.)

Pisma dveh slovenskih učiteljev.

Na Pustem polji 8. velikega travna 1864.

Dragi moj Svetoslave!

Včera sem se sprehajal kraj bistrega potoka, in nehote sem začel mermrati besede znane pesmi: „Kje so moje rožice, pisane in bele? . . . kje je hladni potok moj, kjer sem se sprehajal? . . . kje je moja utica“? . . . Lej ga no, kaj bledeš, zavernil sem sam sebe, ozri se okoli, kaj ne vidiš, da ravno sedaj rožice vzdigujejo iz tal glavice, in potok kaj glasno šumljá, ker po gorah sneg kopní, utica bo pa zelena, kedar začne fižol rasti, ako ga červ ne podjé. Kaj tedaj hočeš s to pesmijo? Kdo bode neki tužen o tem veselem času, ko se vsa narava veseli? Toda, dragi moj sobrat, na šolskem polji je zima poparila drugačne cvetice, ktere nikdar več zelele ne bodo, drugačen potok je za me usahnil, kakor tisti, od katerega pesmica govori, in moja utica ne bode več zelena, akoravno červ ne bo fižola podjedal.

Kakšne visoke, morda še preveč visoke misli so me navdajale, ko sem dobil v roke spričalo, da sem poterjen učitelj; serce mi je tolкло kakor kladvo pri veliki fužini, ko pervikrat stopim med otroke, in vidil sem pred sabo prihodnost v naj lepših barvah; in sedaj ko učiteljariž že nekoliko let, kako nizko leta sedaj moj duh, serce moje je do šole popolnoma omerznilo, pred mojimi očmi je bodočnost tako temna, kakor oblačna noč brez zvezd; up veselejše prihodnosti je splaval po vodi. V šolo hodim, ker ravno družega ne znam, pa komej čakam, da ura mine, pa hajd ven! Cel dragi dan nisem drugikrat vesel, kakor tačas, ko ura 4 bije.

Pa zakaj bi ne delal tako? Nekoliko let se že trudim tukaj in nikjer ni viditi, da bi bil kaj opravil. Otroci so nauka tako siti, da ga kar več prebaviti ne morejo, in se mečejo ž njim, kakor malopridneži, kedar so se kruha preohjedli. Svarim, učim, opominjam, prosim, hudujem se, pa vse je bob ob steno. Mladost je samopašna, kakoršna bila je poprej; kedar otroke kaj terje primem, jih ni več v šolo. Ljudem nikoli ne